

16.-17. Decembar/December 2016.

PITANJE SPORTSKOG ODGOJA DJECE U NEKIM KLUBOVIMA NA PODRUČJU ZAGREBAČKE ŽUPANIJE. OSVRT STRUKE, TE PRAVNI I ETIČKI ASPEKTI

Dr. sc. Mile Marinčić, email: marincic.mile@gmail.com

Srednja škola Ivan Švear, Ivanić-Grad, Školska 12, HR – 10310 Ivanić-Grad

Dr. sc. Tatjana Trošt Bobić, email: ttrostbobic@gmail.com

Kineziološki fakultet Zagreb, Horvačanski zavoj 15, HR – 10000 Zagreb

Tihana Vuković-Počuč, dipl. iur, email: tihana.vukovic-pocuc@ivanic-grad.hr

Pročelnica za društvene djelatnosti Grada Ivanić-Grada, Park hrvatskih branitelja 1, HR – 10310 Ivanić-Grad

Sažetak: U ovom će se radu opisati specifičnosti vezane za rad sa mladim sportašima. Stručno će se pokušati procijeniti koja je dob najpovoljnija za početak treniranja u okviru pojedinih sportova, te na koji način bi djecu trebalo uvoditi u pojedine sportove (kad započeti primjerice s intenzivnim pucačkim treninzima u nogometu, kao i stručnost trenerskog kadra u školama). Drugi dio rada bit će posvećen etičko-komunikacijskom aspektu u trenažnom i natjecateljskom procesu, a obuhvatit će pitanja: stručne izobrazbe trenera, odnosa trenera prema djeci i prema roditeljima, odnos roditelja prema djeci, trenerima, suparničkim momčadima i njihovima navijačima isl., te odnos Uprava nogometnih klubova prema roditeljima, djeci i samim trenerima. Posebno polje u okviru sportskih Udruga igra pravno uređenje istih. Sportske bi se trebale pridržavati zakona o športskim Udrugama. Koliko navedene škole slijede zakone, na koji način se isplaćuju naknade trenerima isl. što je osim pravnog (poreznog) svakako i etičko pitanje.

Ključne riječi: Djeca, nogomet, struka, odgoj, etika, pravo

THE ISSUE OF SPORTS EDUCATION OF CHILDREN IN SOME CLUBS IN ZAGREB COUNTY. REVIEW OF THE PROFESSION, AS WELL AS LEGAL AND ETHICAL ASPECTS

Abstract: In this article we will try to explain some specifities about the work with children in sport. The best age to start sport specialization will be estimated according to particular sports, and how children can be introduced in particular activities (such as when to start with intensive shooting training in football, as well as the expertise of the coaching staff in the schools). The second part will be dedicated to the ethical and communication aspect in the training and competition process, and will cover these issues: professional training coaches, coaches relationship to the children and to the parents, parents relationship to the children, coaches, opposing teams and their fans, etc., as well as the relationship between management of football clubs and parents, children and coaches themselves. A special role within the sports association has the legal regulation of it. Sports association should abide by the laws of the sports associations. How these schools follow the laws, how coaches are paid, etc., which is in addition to the legal (tax) question also an ethical question.

Keywords: Children, football, profession, education, ethics, law

Uvod

Uslijed stalnih nejasnoća koje sa sobom donosi osnivanje i rad sportskih klubova i udruga, ponajprije u dijelu u kojemu se navedene ustanove bave radom s djecom, smatrali smo

potrebnim i važnim upozoriti na neke od uočenih problema unutar navedenih institucija kojima se nažalost ne vidi rješenje niti više od deset godina nakon što je donesen Zakon o športu u Republici Hrvatskoj. Naglasak svakako treba staviti na psihofizički razvoj djece, kao i na među ljudske odnose bilo na razini polaznika (sportaša), bilo na razini vodstva kluba (trenera i uprave).

1. Psiho-fizička zrelost djece

Za svaku osobu, pa tako i za dijete koje se počinje baviti nekim sportom, važnu ulogu u procesu rasta i razvoja igraju određeni čimbenici koji se odnose na psiho-motoriku, prilagodbu okolini i izgradnju vlastitoga stava (ponašanje). Kada je riječ o motoričkim sposobnostima, važno je napomenuti da svaki sport pred djete postavlja specifične zahtjeve koje razvijaju specifična motorička svojstva. Radi važnosti sveobuhvatnog motoričkog razvoja, početak sportske specijalizacije ne preporučuje se prije 13. godine, a u nekim sportovima, ne prije 16. godine. To zapravo znači da bi dijete do 13. godine u okviru sportskog kluba trebalo usvajati osnovne motoričke kretnje (skakanje, trčanje, provlačenje, baratanje predmetima.....) a samo manjim dijelom bi ga se postepeno trebalo učiti specifičnim tehnikama određenog sporta. Danas znamo, da takav pristup radu s djetetom razvija zdrave osobe i učinkovite sportaše. Navedeno ima svoju važnost i mjesto, kako u procesu rasta i razvoja osobe, tako i u procesu stvaranja sportaša u ovom slučaju nogometaša. Kako bi osigurali ostvarenje fizičkih, psihičkih i socijalnih dobrobiti sporta, važno je da stručnjaci koji rade sa najmlađim sportašima budu adekvatno educirani. Za prilagodbu nogometnoj okolini vrlo je važno opće znanje i inteligencija, mogućnost dobre percepcije uz brzinu i preciznost, dobar pregled igre, govorno razumijevanje (komunikacija), te pamćenje i učenje na temelju iskustva. U okviru samog ponašanja važno je raditi na samoostvarenju, ekstrovertiranosti, motiviranosti, ali i kontrolirati agresivnost, anksioznost i frustracije.

Motivi koji nas pokreću mogu biti biološki i socijalni, ali u pravcu razvoja osobe oni su jednako važni. Teško je zamisliti da se o svim navedenim elementima u procesu rasta i razvoja djeteta može nositi netko tko nema sve potrebne kompetencije za rad s djecom. Ne bi nam baš bilo prihvatljivo da s djecom u vrtiću rade osobe koje nisu kompetentne za navedeni rad, tim prije bi trebalo jasno postaviti i kriterije tko može raditi s djecom u sportu od najranije dobi.

Rast i razvoj djece svakako je izuzetno važno, a pravilnim vježbanjem moguće je pozitivno djelovanje na cjelokupno zdravlje djeteta kroz mehanizme kao što su smanjenje tjelesne masne mase, povećanje mišićne i koštane mase te optimalan razvoj motoričkih sposobnosti. Rečeno je pogotovo važno uzme li se u obzir više puta dokazana povezanost između motoričkih i kognitivnih sposobnosti djece u razvoju.⁴⁶⁶

⁴⁶⁶ U pravcu govora o psiho-fizičkoj zrelosti djece koristili smo: Malina Robert, Claude Bouchard, Oded Bar-Or (2004). *Growth, Maturation and Physical Activity*. Human Kinetics: Champaign, IL., John O'Sullivan (2015). *It is Wise To Specialize. What Every Parent Needs to Know About Early Sports Specialization and its Effect Upon Your Child's Athletic Performance*. Kindle Edition: New York City., Michelle C. Carlson (2011). *Promoting Health, Meaningful Aging Through Social Involvement: Building an Experience Corps*. Cerebrum, On-line, June 23, 2011.

2. Pitanje škola nogometa u svijetu i kod nas

Kad govorimo o selekciji i uključivanju djece u nogomet, vrlo je važno da dijete već prije navedene selekcije bude pravilno usmjeravano na zdrav način života i rekreaciju. Kad dođe trenutak da se iz rekreacije prijeđe i na konkretan sport, svakako to može biti i nogomet koji je djeci privlačan zbog interesa svekolike populacije za nogomet. Kod mlađih skupina nogomet je samo zanimacija i rekreacija, do trenutka ulaska u kategoriju U9 (9 godina) kad uz motoričke sposobnosti kreće i mentalni razvoj. Neupitno je da nogometni sadržaji mogu imati značajan utjecaj na funkcionalno-motoričke sposobnosti kod djece. Elementi kretanja bez i sa loptom vrlo su važni i ukoliko su kvalitetno postavljeni i optimalno razrađeni mogu uvelike doprinijeti optimalnom razvoju djece predškolske dobi. Jednako tako, značajnu ulogu igra razvoj koordinacije, jakosti, izdržljivosti, ravnoteže, brzine, i fleksibilnosti. Svakako bi bilo dobro pratiti faze koje su važne kod razvoja mladih nogometaša, a koje su procijenjene od strane struke na temelju sustavnog pedagoškog, psihološkog, metodičkog i didaktičkog rada, koji je svojstven kineziologiji, sa svim specifičnostima vezanim uz nogomet.

Suvremeni svijet i moderni način života, posebno u gradskim sredinama, sve češće je zamka u kojoj osim odraslih stradavaju i djeca. Nagomilane školske obaveza, privatne obaveze, ali sve veći strah od samostalnog puštanja djece na ulicu (na put do treninga), uz sve jači utjecaj moderne tehnologije koja nudi zabavu i razonodu u „fotelji“, sve češći su razlog smanjenog broja djece u različitim sportovima. Nogometni klubovi u Europi postali su svjesni navedenog problema te su selekciju igrača sa 15./16. godina, a što su bili kadeti i juniori, prebacili na dob od 10./11. godina, a nerijetko i niže. Klubovi su naprosto djeci morali nadoknaditi ulični nogomet, livade, plaže isl. Navedeno je značilo da se mora pristupiti i nekim drugim promjenama unutar samih klubova i upravo tu u Hrvatskoj dolazimo do prvih problema, koji se tiču stručne izobrazbe trenera, posljedično i načina kako se radi s djecom koju se nerijetko (najčešće iz financijskih razloga) novači već od pete godine u nogomet.

2.1. Stručnost i izobrazba trenera

Kad govorimo o pretpostavkama za stručnu izobrazbu trenera u RH, svakako ne možemo reći da se ništa nije poduzelo ili da se ništa ne poduzima. Naime, problem stručne izobrazbe kadrova svakako je detektiran. Nažalost, osim toga da je problem detektiran ništa se ili skoro ništa nije poduzelo da se problem i riješi. Na prijedlog Ministarstva znanosti obrazovanja i sporta Kineziološki fakultet u Zagrebu napravio je izuzetno dobru studiju pod nazivom *Treneri i stručni poslovi u hrvatskome športu*.⁴⁶⁷ Projektna je to studija koja na zoran način prikazuje sve dobro kao i sve loše ili bolje rečeno svu bijedu hrvatskoga sporta. Studija je izrađena još 2011., a do današnjega dana se po pitanju implementacije iste u svakodnevni tijek i rad športskih Udruga učinilo jako malo. Kako smo u našem sažetku i naznačili mi ćemo se prije svega orijentirati na nogomet i trenersku struku, te poslove koji su bliski nogometu. Osobno nas ponajprije zanima rad s mlađim kategorijama, jer će poanta ovoga rada biti ne/stručnost osoba koje rade s najmlađim kategorijama.

⁴⁶⁷ Čustonja Z., Jukić I., Milanović D., *Treneri i stručni poslovi u hrvatskome športu*, Tiskara Zelina d.d., Zagreb, 2011.

XIV MEĐUNARODNA KONFERENCIJA
*KORPORATIVNA SIGURNOST U BIH I ZEMLJAMA ZAPADNOG BALKANA
SA EKONOMSKOG, PRAVNOG I KOMUNIKOLOŠKOG ASPEKTA*
XIV INTERNATIONAL CONFERENCE
*CORPORATE SECURITY IN B&H AND THE WESTERN BALKAN COUNTRIES
FROM ECONOMIC, LEGAL AND COMMUNICATION ASPECT*

16.-17. Decembar/December 2016.

Prema nekim pokazateljima u pojedinim klubovima, primjerice NK Naftaš iz Ivanić-Grada od 8-10 trenera koji rade s najnižim dobnim skupinama početnici do starijih pionira, samo jedan trener jest i kineziolog koji može raditi u školi. Ostali treneri, ili su igrači koji tek trebaju dobiti licencu, ili su dobili licencu Nogometnog saveza (Akademija HNS-a), na što ćemo se nešto kasnije posebno osvrnuti.

Ovdje dolazimo do prvog problema i to kako po pitanju struke, tako i po pitanju etičnosti. Ukoliko znamo koja je izobrazba potrebna da bi neka osoba bila odgajatelj u vrtiću, učitelj ili nastavnik u školi, te da su uz stručnost navedenih osoba neophodno potrebne i didaktika, metodika, psihologija i pedagogija, postavlja se pitanje kako je moguće da u radu s djecom, a koji je nerijetko tjedno više sati nego učitelja pojedinačnih predmeta u školi (4x1,5 sati + utakmica vikendom), osobi trenera bude dovoljno završiti tečaj od 160 ili 240 sati, a za učitelja/profesora se traži petogodišnji studij, te se učitelju, ukoliko nije imao pedagoško-psihološku skupinu predmeta, traži naknadno polaganje istih. Navedeno je zasigurno etički problem, ali postaje i problem struke, kao i pravni problem. Studija Kineziološkog fakulteta koju smo prije spomenuli jasno kazuje kako oko 37% trenera ne zadovoljava niti osnovne uvjete, dakle ne samo da nema završen kineziološki studij, nego nema niti diplomu ili licencu Nogometne akademije HNS-a.

Promotrimo na trenutak i uvjete koji se od strane HNS-a i UEF-e (prema UEFA Trenerskoj konvenciji program edukacije za trenera nogometa UEFA B/A kategorije) traže za pojedinu licencu.

Za PRO licencu program organizira Nogometna akademija HNS u trajanju od 240 sati nastave. Od uvjeta potrebnih za upis izdvajamo da za PRO licencu treba, najmanje 26 godina života i biti prvostupnik trenerske struke (KIF Zagreb ili Split) ili profesor/ magistar kineziologije sa usmjerenjem nogomet (KIF Zagreb ili Split). Traže se naravno i neki drugi detalji, ali nama je zbog postavljenog problema ovo najvažnije.

Međutim već za licencu UEF-a A i B se ne traži kineziološki studij, što možemo vidjeti iz raspisanog natječaja za upis na nastavni program usavršavanja za trenera/icu nogometa UEFA A kategorije, po modelu i programu Nogometne akademije HNS i UEFA-e (prema UEFA Trenerskoj konvenciji program edukacije za trenera nogometa UEFA A kategorije). Program organizira Nogometna akademija HNS u trajanju od 190 sati nastave. Za A licencu se traži najmanje 23 godine života završena srednja škola (minimalno tri godine trajanja). Završen program osposobljavanja za trenera UEFA B kategorije sa minimalnim prosjekom ocjena 4 (prioritet su ocjene iz specijalnosti / bez ocjene 2 iz bilo kojeg kolegija polaganog na programu osposobljavanja za trenere UEFA B kategorije) itd.

A za licencu UEF-a B traži se još manje, te je tako za upis na nastavni program osposobljavanja za trenera/icu nogometa UEFA B kategorije, po modelu i programu Nogometne akademije HNS i UEFA-e (prema UEFA Trenerskoj konvenciji program edukacije za trenera nogometa UEFA B kategorije) rečeno: Program organizira Nogometna akademija HNS u trajanju od 160 sati nastave, a uvjeti za upis jesu najmanje 20 godina života, završen tečaj za trenera C kategorije sa minimalnim prosjekom ocjena 4 (prioritet su ocjene iz specijalnosti / bez ocjene 2 iz bilo kojeg kolegija polaganog na programu za trenera C),

godina dana trenerskog iskustva kao nositelj C licence, završena srednja škola (minimalno tri godine trajanja) itd.⁴⁶⁸

Uopće nije sporno da su u gore navedenome ispoštovana sva pravila UEF-e i HNS-a, no to ne znači da se ne bi trebalo o istima kritički razmišljati i dati/davati mišljenje od strane različitih stručnjaka, a ne samo ili ne samo nužno od članova nogometnih saveza.

Kao što su sami autori studije napisali, kako je cilj studije prije svega prikupljanje podataka i analiza pokazatelja stručnog rada u sustavu hrvatskoga sporta, ponajprije o trenerima koji planiraju i programiraju, kreiraju i provode sportski trening bilo s pojedinim sportašem ili ekipom. Studija je tako obuhvatila: broj i strukturu trenera, analizu sustava školovanja i osposobljavanja trenera, obrazovnu strukturu trenera, socijalni i radni status trenera, stručno usavršavanje i sustav cjeloživotnog učenja, licenciranje i sustav kontrole i nadzor nad stručnim radom i kvalitetom obavljanja stručnih poslova. Posebno polje u okviru studije zauzimaju socijalni status i licenciranje, i navedeno polje ćemo sagledati pod kraj ovoga rada prije svega kroz zakonski (pravni okvir), ali i kroz moguće etičke implikacije unutar navedenih točki (korupcija, lažiranje, pogodovanje isl.)

Mišljenja smo kako bi edukacija za trenere, posebice za rad trenera s djecom neophodno morala uključivati kineziološki studij ili prvostupnik (trogodišnji) ili magistar (petogodišnji), te da bi se Zakon o sportu, ali i relevantne institucije, svakako trebale pozabaviti navedenim problemom. Educirani kineziolog je važniji za niže dobne skupine, a iz priloženih natječaja vidimo da se studij kineziologije traži samo za PRO trenere. Navedeno mišljenje ovaj rad će u nekom svom nastavku pokušati potkrijepiti istraživanjem među roditeljima djece polaznika koje će se provesti u okviru navedenih klubova. Ukoliko trener koji radi s mlađim kategorijama ima licencu HNS-a, a nema kineziološki studij (prvostupnik ili magistar), svakako predlažemo da se u zakon uvrsti i potraživanje da trener barem ima završen neki studij uz posebnu napomenu da za rad sa djecom i mladima mora imati pedagoško-psihološku naobrazbu.

2.2. Primjeri dobre prakse

Prema statističkim podacima broj djece u pojedinim klubovima Zagrebačke županije u dobi od 5.-9. godine kreće se od 60 do 100 polaznika. Iz navedenoga se vidi koliko je važno za navedenu dob postaviti i stručnog i izobraženog (ne priučenog – tečaj trenera). Važnost škola nogometa prepoznata je primjerice u Francuskoj gdje postoji škola pri nacionalnom savezu, a u kojima igrači mlađih selekcija imaju cjelodnevne boravke. Možemo ovdje spomenuti i Barceloninu nogometnu školu, a u Hrvatskoj svakako možemo istaknuti Dinamovu školu nogometa. Neki klubovi u Zagrebačkoj županiji pokušali su u sustavu kluba postaviti i nogometnu školu, poput primjerice ŠNM Naftaš u Ivanić-Gradu, međutim nismo sigurni koliko navedena škola može pratiti gore navedene korake iz europskih ili hrvatskih bolje rangiranih klubova.

⁴⁶⁸ Svi sadržaji navedenih natječaja preuzeti su sa službenih stranica Hrvatskog nogometnog saveza: [http://hns-cff.hr/files/documents/10060/Natje%C4%8Daj%20za%20upis%20polaznika%20na%20program%20prilagodbe%20%20UEFA%20B-A%202016.%20\(1\).pdf](http://hns-cff.hr/files/documents/10060/Natje%C4%8Daj%20za%20upis%20polaznika%20na%20program%20prilagodbe%20%20UEFA%20B-A%202016.%20(1).pdf)

Karakteristika siromašnijih zemalja jest da im škole nogometa održavaju razvoj nogometa. Međutim, jednako tako je karakteristika da iz navedenih siromašnih zemalja formirani igrači odlaze u bogatije zemlje (bogatije klubove), istodobno nastupajući na svoje nacionalne selekcije. Slijedeći navedeno postaje logično zašto siromašne zemlje imaju jače nacionalne selekcije nego li klubove. Ono što smatramo vrlo važnim jest da bi škole nogometa trebale biti prije svega odgojno obrazovne institucije u kojima stručni rad postaje kategorija odgojno-stručni rad. Naravno, u cijeloj priči uz odgojni i stručni dio ne manje važan postaje i ekonomski čimbenik (samoodrživost) škola ili pogona.

Stručni dio trebao bi misliti o: izradi i realizaciji stručnih programa, stvaranju kvalitetnih igrača, pravilnom usmjeravanju manje kvalitetnih igrača, stvaranje malonogometnih igrača, stvaranje sudačkog kadra, usavršavanje trenera, usavršavanje rukovodećeg kadra isl.

Odgojni dio bio bi zadužen za: stvaranje čvrstog životnog stava (svi ne mogu postati profesionalci u nogometu), ulijevanje sigurnosti i stabilnosti mladoj osobi, savjetovanje o važnosti školovanja i učenja, razvoj etičkih, humanističkih, moralnih, sportskih, zdravstvenih idr. vrijednosti, kako se nositi s poteškoćama (ozlijede, oporavak, manjak samopouzdanja isl.), etički Kodeks ponašanja nogometaša, fair play isl.

Ekonomske zadaće mogle bi biti: savjeti o smanjivanju troškova, dobro i mudro ulaganje, što i kako s novcem, ulaganje u domaće igrače i trenere, financijska održivost pogona isl. Većina gore navedenih elemenata traži da ih se promotri i iz etičke perspektive, što ćemo učiniti u nastavku ovoga rada. Za podlogu etičkog govora uzeti ćemo etički kodeks HNK Rijeke.⁴⁶⁹

3. Pitanja etičnosti

Kako smo gore i naznačili posebno mjesto u dobrom funkcioniranju bilo koje zajednice igra dobra komunikacija unutar iste, ali i dobro razrađeni etički kriteriji – možemo reći i pravila igre u zajednici, školi ili klubu. Svakako treba naglasiti da etički kodeks ne obvezuje zakonski, ali zasigurno može pomoći u kvalitetnijem provođenju i zakonskih odredbi, kao i u provođenju i poštivanju elemenata struke.

Tako HNK Rijeka ima jasno razrađena pravila za trenere (na treningu, natjecanju, putovanjima, javnim mjestima). Navedeni kodeks napravljen je u svrhu poboljšanja komunikacije između sportaša, trenera, roditelja i drugih dotičnika involviranih u nogomet.

Trener je oličenje svoje škole, na bilo kojemu mjestu da se nalazio. Trener je nositelj kvalitete na treningu, primjer točnosti, odijevanja za trening, ponašanja na treningu, poštuje direktne dotičnike na treningu (djeca), kao i indirektne dotičnike (roditelji, službenici kluba, promatrači isl.). Na natjecanju je trener primjer u ponašanju i oblačenju, u komunikaciji sa sucima, delegatima, djecom. Njegova komunikacija mora biti na najvišoj razini, a njegov jezik i rječnik izrazito pedagoški. Prilikom putovanja trener mora držati red i disciplinu, brinuti se za sigurnost djece, te biti primjer točnosti. Kad govorimo o javnim mjestima trener mora odavati dostojanstvo kao osoba, ali i štititi ugled kluba, čuvajući se bilo kakvih sumnjivih radnji (odavanje podataka, mito, korupcija isl.).

⁴⁶⁹ Etički kodeks koji je analiziran preuzet je sa stranica HNK Rijeke <http://www.nk-rijeka.hr/skola-nogometa-hnk-rijeka/skola-kodeks/>

Sportaši moraju biti točni na treningu, a tijekom treninga aktivni i motivirani. Sportaš sluša trenera tijekom treninga, a ukoliko ima potrebu za komunikacijom s trenerom radi to na primjeren način. Isto što vrijedi na treningu vrijedi i za natjecanje, uz dodatno iskazivanje poštovanja protivniku, osoblju protivničkog kluba, sudcima, ali i gledateljima, s jasnim prihvaćanjem fair playa u igri i dostojanstvenim slavljem pobjede, ali i prihvaćanjem poraza.

Roditelji tijekom treninga ili natjecanja nemaju što tražiti u sportskim objektima i drugim službenim prostorijama kluba. Roditelji ne mogu savjetovati trenera kako bi on trebao raditi svoj posao, jer za navedeno postoje osobe koje su treneru nadređene i kojima trener odgovara za svoje postupke. Roditelj treba hrabriti svoje dijete u igri i nikako ne bi trebao koristiti bilo kakve nedolične komentare bilo prema djeci, trenerima, delegatima i drugim stručnim osobama, te roditeljima druge djece. Roditelj svakako mora isključiti potrebu da bude trener svome djetetu bilo tijekom treninga, bilo tijekom natjecanja.

Kad se malo pobliže promotre navedena pravila, svakako bi bilo idealno kad bi se svi dotičnici držali istih. Međutim, u svakodnevnom životu ipak nije tako. Tako imamo trenere koji nisu dorasli svojoj struci, ili pak nemaju potrebite kompetencije za rad sa djecom. Imamo trenere koji više odgovaraju vodstvu kluba (prijateljske i ine veze), nego li da su kompetentni u trenerskom pozivu. Imamo trenere čiji pristup životu i radu nije oličenje niti odgovornosti, niti stručnosti, a o etičnosti da ne govorimo. Sama pak djeca, sportaši ponašaju se na način da bi bilo bitnije dati im preodgoj, a ne osnove navedenog sporta. U takvoj situaciji kad su djeca izrazito teška za rad (zbog odgoja od ranije), pokazuje se važnost i uloga trenera, koji će osim stručnog znanja biti nositelj i psihološko-odgojno-komunikacijskih kompetencija. Ukoliko bi stanje s trenerima i djecom bilo uređeno na gore navedeni način, roditelj bi trebao biti najmanji problem, ali to nažalost tome nije tako. O razlozima sustavnog negativnog ponašanja na nogometnim terenima i oko njih uvelike se može raspravljati i vjerujemo da mnogi sociolozi, psiholozi, etičari, filozofi, pedagozi... istražuju i traže moguće uzroke za sve učestalije negativnosti u nogometu. Svakako je moguće promišljati da je jedan od uzroka svega suvremeni način života i društvo postmoderne. Naime, u suvremenom društvu sve važnije postaje imati nasuprot onome biti. Suvremeni način života sve više čovjeka okreće njemu samome (egoizam, hedonizam), te ostavlja sve manje prostora za empatiju, altruizam – za drugoga. O navedenom najviše možemo dobiti uzevši u obzir promišljanja Ericha Fromma i njegovo djelo *Imati ili biti*, u kojemu se mogu ogledati i ogledaju različite društvene situacije vezane uz ljudski *ego*. (E. Fromm, 2004.) Svaki za sebe postaje, najbolji, najljepši, najjači, najpametniji isl. Kad tome pridodamo i suvremene tehnologije (internet, mobilni telefoni, televizija, igrice...), koje čovjeka uistinu pretvaraju u osamljenika (samotnjaka), onda nas ne treba čuditi što su sebičnost i egoizam uzeli primat nad društvenošću (zajedništvom) i altruizmom. Kako smo gore i naveli ovdje smo se poslužili etičkim kodeksom HNK Rijeka, vjerujemo da i drugi klubovi u Hrvatskoj imaju iste ili slične etičke kodekse, ali ostaje pitanje koliko se isti ti klubovi pridržavaju etičkih kodeksa koje su prihvatili i objavili na svojim stranicama. Naravno etički kodeksi nemaju nikakvu pravnu ili zakonsku snagu, međutim ukoliko ih se sustav (klub, udruga) uistinu pridržava oni zasigurno mogu pomoći u pravcu napretka i iskoraka kluba nabolje.

4. Zakon o sportu Republike Hrvatske

Zakon o športu Republike Hrvatske donesen je još 2006. godine, (MZOŠ, 2007.) uz sustavno propitivanje i doradu do danas. Najvažniji članak za ovaj naš rad jest članak broj 9. stavak 1 –

6. Zakon u navedenom članku potvrđuje naše promišljanje o osobi trenera, te da je za takvu profesiju potrebna, u najmanju ruku, stručna sprema trener prvostupnik. Međutim, zakon u stavku 3. istog članka govori o mogućim osobama trenera ukoliko nije zadovoljen kriterij izobrazbe. Upravo stavak 3. omogućuje vrlo široko tumačenje zakona, te samim tim i pristup nekompetentnim osobama u sami vrh trenerskoga posla. Manji je problem, kako smo već i spomenuli, hoće li neki od trenera koji nema akademsku naobrazbu koja uključuje i pedagoško-psihološku i didaktičko-metodičku podlogu, voditi neku seniorsku momčad. Problem nastaje u trenutku kad takva nekompetentna osoba ulazi u polje rada s djecom, što je po nama nedopustivo. Nažalost, Zakon o športu iz 2006. još uvijek nije zaživio u Republici Hrvatskoj, ili možda na radost, jer je još uvijek moguće u navedenim stavcima i članku napraviti korekcije u pravcu izobrazbe koja se traži od trenera koji rade s djecom.

Ova kogentna zakonska odredba nažalost ublažena je stavkom. 3. čl. 9., pa tako poslove trenera može obavljati i osoba:

- koja je za te poslove osposobljena putem ustanove za osposobljavanje kadra na temelju programa za stjecanje licencije krovnih ili europskih udruženja određenog sporta
- koja je osvojila medalju na olimpijskim igrama, svjetskim ili europskim seniorskim prvenstvima, a stručno je osposobljena putem ustanove za osposobljavanje kadra u sportu,
- koja je poslove trenera obavljala najmanje 15 godina do dana stupanja na snagu Zakona o sportu, a stručno je osposobljena putem ustanove za osposobljavanje kadra u sportu

Gore citirana kogentna norma čl. 9., st. 1. nadalje je ublažena stavkom 4. čl. 9. koji propisuje: Iznimno, ako pravna osoba koja je registrirana za obavljanje sportskih djelatnosti nema mogućnosti zaposliti osobu koja ispunjava uvjete za obavljanje stručnih poslova iz st. 2. i 3. čl. 9., a obavljanje poslova ne trpi odgodu, te poslove može privremeno obavljati i osoba koja je osposobljena putem ustanove za osposobljavanje kadra u sportu. Naravno, ovaj zakonom dopušteni model propisan je samo za iznimne slučajeve, no u praksi je više pravilo nego iznimka. Stupanj naobrazbe i kvalifikacije osoba koje obavljaju poslove trenera normirane su također u Zakonu o sportu kroz odjeljak VI. Stručni poslovi u sportu koji kroz čl. 59. i čl. 60. definiraju kako programiranje i provođenje sportske pripreme, programiranje i provođenje sportske poduke djece i mladeži u sportskim školama, te programiranje i provođenje sportske rekreacije mogu obavljati osobe koje imaju odgovarajuću stručnu spremu na razini trenera prvostupnika. Kogentna zakonska odredba kojom je propisana obvezujuća stručna sprema za trenera na razini prvostupnika uvedena je čl. 90. izvornog teksta Zakona o športu (NN 71/2006) s odgodom primjene na najviše osam godina za trenere koji ne ispunjavaju uvjet iz članka 9. stavka 2. ovoga Zakona, dok je izmjenama i dopunama Zakona o sportu (NN 86/2012) taj rok produljen na narednih 11 godina. Dakle, iduće 2017. godine stručna sprema na razini trenera prvostupnika postat će obvezujuća, te je nakon toga nužna angažiranost, a i društvena odgovornost svih sudionika u sportu i sportskim djelatnostima na dosljednoj primjeni navedene zakonske odredbe kako bi primjena ove obvezujuće zakonske odredbe zaživjela u praksi. Posebnu važnost i kontrolu, a i odgovornost u provedbi dosljedne primjene odredbi čl. 9. Zakona o sportu imaju Republika Hrvatska, jedinice lokalne i područne

16.-17. Decembar/December 2016.

(regionalne) samouprave, te Grad Zagreb koje sukladno čl. 74. Zakona sportu utvrđuju javne potrebe u sportu na svome području, te za njihovo financiranje osiguravaju financijska sredstva iz svojih proračuna u skladu sa Zakonom. Na primjeru jedinice lokalne samouprave Gradu Ivanić-Gradu vidljivo je kako su za 2015. temeljem odredbi čl. 76. Zakona o sportu kroz financiranje rada Gradske zajednice sportskih udruga, financiranje sportskih manifestacija od interesa za Grad, sportskih manifestacija i natjecanja mladih, te kroz posebno financiranje sportova od posebnog interesa za Grad izdvojena sredstva u ukupnom iznosu od 2.110.000,00 kn, što su vrlo značajna sredstva u odnosu na cjelokupni iznos proračuna Grada. Bilo bi izuzetno važno propitati načine na koje sportske udruge, klubovi, društva... angažiraju trenere i suradnike, te na koji način troše doznačeni im novac. Posjeduju li treneri i suradnici valjane ugovore o djelu ili o radnom odnosu, kakva im je i kolika sigurnost od izvanrednog otkaza isl. U svemu navedenom otvara se širom polje sivoj ekonomiji i mogućoj korupciji, koje na svim razinama nagriza i izjedaju sport i sportske zajednice, te samim tim direktno ili indirektno utječu na mogućnosti i perspektive bavljenja sportom i razvoja sporta uopće.

4.1. Integrativnost i interdisciplinarnost

Bioetičke pretpostavke u navedenom polju zahtijevale bi stalnu interakciju i suradničku raspoloživost iz pravca različitih polja, što pedagoško-psiholoških, kinezioloških, društveno-humanističkih pa do pravnih kompetencija. Svima bi trebalo biti u interesu stvarati što je moguće bolje ozračje za nesmetani rast i razvoj djece, kao i za osjećaj važnosti struke, ali za rast i razvoj društva uopće što bi trebalo biti potvrđeno i čvrstim pravnim okvirima po uzoru na EU. U svemu navedenom se zasigurno slažu kako kineziolozi, tako i pedagozi, psiholozi, filozofi, etičari, bioetičari, pravnici...

Zaključak

Ovim radom pokušalo se upozoriti na neke od temeljnih problema u radu s djecom koja se žele baviti sportom (nogometom). Rad je pokušao kroz tri temeljne odrednice stručnost, etičnost i pravni okvir iznijeti u kojoj se situaciji nalaze sportske udruge, što im je od navedenih točaka kroz razrađenost ponuđeno, te što od ponuđenoga koriste i usvajaju, a što stoji samo kao slovo na papiru ili da zadovolji kriterije koji se traže. Kritički propitujući uočeni su nedostaci kako u stručnoj izobrazbi i kompetencijama trenera, tako i u procesu usvajanja etičkih pravila na svim razinama, pa do ne/poštivanja pravno zadanih okvira za navedeno polje. Pravni okvir postoji, ali problem je u njegovom ne provođenju i nedosljednosti. Nemoguće je raditi iskorake prema nečemu višem, humanom i etičnom ukoliko se ne poštuje ono što je temelj (bazično), a što je zakon.

Na temelju svega predlažemo:

- Pojačano istraživanje na razini klubova o stručnosti, izobrazbi i kompetencijama trenera (posebice onih koji rade s djecom)
- Omogućavanje stručnih predavanja i radionica na temu odgoj, komunikacija i etičnost (za trenere, sportaše i roditelje)
- Edukaciju u pravcu čitanja i razumijevanja, te praktične primjene, pravnih i zakonski okvira za sportske Udruge i njihove djelatnike

- Dodatno propitivanje Zakona o sportu, posebice njegove dijelove o kompetencijama trenera za djecu i mlade, te o zapošljavanju i plaćanju trenera

Navedeno bi trebalo dovesti do što je moguće kvalitetnijeg rada unutar sportskih Udruga, te samim tim stvarati dobre temelje za budućnost. Dobri preduvjeti bi u budućnosti mogli dovesti do snažnije i izraženije psiho-fizičke stabilnosti i sigurnosti mladih, osnaživanja kvalitete rada i poštivanja struke, izraženijih i osvještenijih elemenata etičnosti, humanosti i zajedništva, a kao sukces svega i poštivanje i usavršavanje pravno-zakonskih procesa unutar klubova i sportskih Udruga po uzoru na zemlje Europske unije.

Literatura

- [1] Čustonja Z., Jukić I., Milanović D., (2011): *Treneri i stručni poslovi u hrvatskome športu*, Tiskara Zelina d.d., Zagreb
- [2] Fromm E. (2004): *Imati ili biti*, Izvori, Zagreb, 2004.
- [3] John O`Sullivan (2015). *It is Wise To Specialize. What Every Parent Needs to Know About Early Sports Specialization and its Effect Upon Your Child's Athletic Performance*. Kindle Edition: New York City.
- [4] Malina Robert, Claude Bouchard, Oded Bar-Or (2004). *Growth, Maturation and Physical Activity*. Human Kinetics: Champaign, IL.
- [5] Michelle C. Carlson (2011). *Promoting Health, Meaningful Aging Through Social Involvement: Building an Experience Corps*. *Cerebrum*, On-line, June 23, 2011.